

JONASPIJPEN MET OORRING

door Kees Faas

Droegen zeelieden oorringen tegen kwalen?

Bezoekers van het Maritiem Museum "Prins Hendrik" in Rotterdam konden in juni 1989 een unieke collectie van 35 schippersoorringetjes bewonderen. Conservator Henk Dessens deelde mede, dat het Maritiem Museum al geruime tijd in het bezit was van een koperen schippersoorring uit de 18e eeuw. Naar aanleiding van de vraag waarom zeelieden vroeger oorringen droegen, stelde hij een onderzoek in. Zo zouden sommigen oorringen dragen, omdat dan in geval van verdrinking het lijk gemakkelijker geïdentificeerd zou worden. Anderen beschouwden dit voorwerp als een waardevol bezit, dat bij aanspoelen aan een vreemde kust in ieder geval garantie bood voor een fatsoenlijke begrafenis. Verder geloofde men, dat de ringetjes heilzaam werkten bij o.a. oog- en oorkwalen. Eeuwenlang heeft in Europa de opvatting bestaan, dat bepaalde kwalen konden worden genezen door in de nabijheid van het zieke lichaamsdeel een wondje aan te brengen. Dat wondje moest dan wel kunstmatig open worden gehouden. Hiervoor kon men bijvoorbeeld een metalen voorwerp zoals een oorring gebruiken.

Jonas als zeeman

Jonas draagt op de vier afgebeelde identieke pijpen een oorring in het linker oor. Alleen het haar aan de achterzijde schijnt verschillend gekamd te zijn door brede of minder brede tremstreken. Deze pijpen werden in Amsterdam (Jordaan) gevonden, dateren uit 1630-1635 en hun hoogte bedraagt 33 mm. Als hielmerk plaatste de pijpenmaker een vijfbladige roos. Op de rechterzijde van de steel, 1 cm voor de hiel, komen de letters AI voor.

Bij het doorlezen van Doop-, Trouw- en Begravenisregisters van Enkhuizen uit de 30er jaren van de 17e eeuw, die in het gemeentehuis van Hoorn ter inzage liggen, kom je soms de achternaam 'Jonas' tegen. Alleen bij Enkhuizer en Hoornse Jonaspijpen staat op de steel Jonas. Wellicht woonde daar destijds een pijpenmaker die ook Jonas heette en zijn naam met jaartal, bijv. 1632, op de steel zette, net als Evert Franc (1), Lichtius, Robbert Marroc, William Leeth e.a. dit vermeldden op hun versierde pijpen uit dezelfde tijd. De oorringen op deze vrij vroege pijpen lijken duidelijk verband met zeelieden aan te tonen.

(1) De Kleipijp als bodemvondst, pag. 36 PKN Jubileumuitgave

